

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	27.11.2024
Spisová značka:	25 Cdo 1673/2024
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2024:25.CDO.1673.2024.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Náhrada škody Skutečná škoda [Škoda]
Dotčené předpisy:	§ 2951 o. z. § 2952 o. z. § 2969 o. z.
Kategorie rozhodnutí:	C

25 Cdo 1673/2024-361

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK**JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Hany Tiché a soudců Mgr. Radka Kopsy a JUDr. Roberta Waltra v právní věci žalobců: **a) R. Š., b) H. Š.**, oba zastoupeni JUDr. Petrem Prchalem, Ph.D., advokátem se sídlem Drdlova 540/18, 591 01 Žďár nad Sázavou, proti žalovanému: **M. B.**, zastoupený JUDr. Janou Staňkovou, advokátkou se sídlem Štěpánkova 83, 537 01 Chrudim, o 203 522 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 8 C 10/2020, o dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 14. 11. 2023, č. j. 17 Co 234/2022-319, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 14. 11. 2023, č. j. 17 Co 234/2022-319, ve výroku II, pokud jím byly potvrzeny výroky II a III rozsudku soudu prvního stupně, III a IV a rozsudek Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 6. 9. 2022, č. j. 8 C 10/2020-268, ve výrocích II, III a V **se zrušují** a v tomto rozsahu se **věc vrací** soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Jinak se dovolání odmítá.

Odůvodnění:

1. Žalobci se domáhali náhrady škody v celkové částce 203 522 Kč s příslušenstvím, kterou jim měl žalovaný způsobit tím, že pokácel břízy rostoucí na jejich pozemku. Škodu spatřovali v hodnotě pokácených stromů (189 044 Kč), dále požadovali náhradu 5 670 Kč za plot poškozený při kácení a 8 808 Kč za náklady vynaložené na zjištění výše škody (vytýčení hranic pozemků a ocenění pokácených stromů).

2. Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou rozsudkem ze dne 6. 9. 2022, č. j. 8 C 10/2020-268, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobcům 19 040,70 Kč s 10% úrokem z prodlení z této částky od 1. 11. 2019 do zaplacení (výrok I), co do částky 184 481,30 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky III až V).

3. K odvolání žalobců i žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 14. 11. 2023, č. j. 17 Co 234/2022-319, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I tak, že žalovanému uložil zaplatit žalobcům oprávněným společně a nerozdílně 11 007,80 Kč s příslušenstvím a v částce 8 032,90 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl (výrok I), potvrdil jej v zamítavém výroku II, ve výroku III o náhradě nákladů státu a výroku IV o vrácení části zálohy na náklady důkazu znaleckým posudkem (výrok II), změnil výrok V o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky (výrok III) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok IV).

4. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, že žalobci vlastní ve společném jmění manželů pozemek parc. č. XY v katastrálním území XY a žalovaný je vlastníkem pozemku parc. č. XY ve stejném katastrálním území, oba pozemky spolu bezprostředně sousedí. Žalovaný v říjnu až listopadu 2018 pokácel z těchto pozemků bez souhlasu žalobců celkem osm bříz a při kácení poškodil drátěný plot žalobců. Šest pokácených stromů se nacházelo na pozemku žalobců, jeden strom na pozemku žalovaného a jeden strom se ze 2/3 nacházel na pozemku žalobců a z 1/3 na pozemku žalovaného. Dřevo ze všech pokácených stromů si žalovaný ponechal. Odvolací soud odkázal na § 2910 a § 2951 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“) a ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že žalovaný zasáhl do vlastnického (absolutního) práva žalobců, a proto jim jako vlastníkům pokácených dřevin náleží náhrada škody. Ta je tvořena cenou dřevní hmoty, kterou podle znaleckého posudku stanovil v částce 5 836,80 Kč, a škodou na poškozeném plotě ve výši 5 171 Kč. Ohledně zamítavého výroku poukázal na to, že se žalobci jiného nároku, než náhrady za dřevo z pokácených stromů nedomáhali a v této souvislosti poukázal na to, že soud prvního stupně zamítl návrh na změnu žaloby. Na rozdíl od soudu prvního stupně nepovažoval náklady ve výši 8 032,90 Kč, jež žalobci vynaložili na zjištění výše škody, za škodu vzniklou v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním žalovaného, ale za účelně vynaložené náklady, které žalobcům přiznal v rámci náhrady nákladů řízení.

5. Rozsudek odvolacího soudu ve výrocích II, III a IV napadli žalobci dovoláním. Jeho přípustnost spatřují v odklonu od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu představované rozhodnutím sp. zn. 25 Cdo 533/2022. Soudy pochybily, pokud neaplikovaly § 2969 o. z., převzaly výši škody určenou znaleckým posudkem odpovídající hodnotě dřevní hmoty jako paliva a nezohlednily rozdíl mezi obvyklou cenou věci před poškozením a po něm. Namítají, že břízy byly vzrostlé a tvořily součást pozemku dovolatelů, a tudíž měly vliv na jeho hodnotu. Tím, že žalovaný tyto stromy protiprávně pokácel a takto získané dřevo odvezl, zasáhl do jejich vlastnického práva a způsobil škodu, která spočívá nejen v hodnotě odvezeného dřeva, ale i ve snížení obvyklé ceny pozemku. Poukázali na to, že stromy byly součástí jimi užívané zahrady (nebyly na lesním pozemku a neplnily funkci lesa), sloužily k odvádění přebytečné vody v půdě a poskytovaly stín a zkrášlovaly zahradu žalobců. Zdůraznili, že výši škody je třeba určit rozdílem mezi obvyklou cenou věci před poškozením a po něm, tedy obvyklou cenou nemovitosti, jejíž součástí stromy byly, a cenou pozemku po jejich odstranění. Vzhledem k tomu, že si žalovaný pokácené stromy žalobců ponechal, zohlední se v rámci odškodnění i obvyklá cena takto získaného dřeva. Dovolatelé odkázali i na odbornou literaturu podle níž není-li uvedení do předešlého stavu možné, hradí se škoda ve výši interese. I v tomto případě je však minimem náhrady výše zjištěná objektivně abstraktním způsobem výpočtu škody, tedy zohlednění obecné ceny poškozeného statku. Je potřeba se zaměřit na samotný poškozený právní statek a je irelevantní, zda náhrada směřuje k poskytnutí částky, o kterou se snížila obvyklá cena věci, nebo částky, kterou je třeba vynaložit na její opravu (odkázali na komentář k § 2951–2952 Melzer in Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*). Dovolatelé navrhli, aby dovolací soud napadený rozsudek společně s rozsudkem soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Nejvyšší soud posoudil dovolání žalobců podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (dále jen „o. s. ř.“) a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobami oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky stanovení výše náhrady škody způsobené pokácením stromů, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolání je důvodné.

7. Podle § 2951 odst. 1 o. z. škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádali to poškozený, hradí se škoda v penězích.

8. Podle § 2952 věty první o. z. hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).

9. Podle § 2969 odst. 1 o. z. při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

10. Žalobci se v řízení od počátku domáhali zaplacení náhrady škody v penězích. Ve smyslu § 2952 věty první o. z. mají právo na to, aby jim byla nahrazena skutečná škoda. Skutečnou škodou se ve smyslu tohoto ustanovení rozumí zmenšení existujícího majetku poškozeného (popřípadě zvětšení jeho dluhů) ve srovnání se stavem, jaký zde byl před způsobením škody. Skutečnou škodou na věci (movité i nemovité) je pak podle § 2969 odst. 1 o. z. újma, která

znamená snížení hodnoty věci v důsledku jejího poškození oproti stavu před poškozením, a při určení její výše se zásadně vychází z obvyklé ceny věci v době poškození, přičemž zároveň se přihlíží k tomu, co musí poškozený účelně vynaložit k obnovení nebo nahrazení její funkce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2202/2019, uveřejněný pod č. 74/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní, dále jen „Sb. rozh. obč.“). Judikatura přitom dlouhodobě setrvává na závěru, že peněžitá náhrada úbytku způsobeného škodou na věci je buď ekvivalentem hodnot, které je nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu (stanovisko občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, Cpj 87/70, č. 55/1971 Sb. rozh. obč.), nebo (zejména není-li uvedení do stavu před poškozením možné) lze vycházet z ceny, jakou věc měla v době poškození, a z rozsahu, v jakém byla poškozena zásahem škůdce, tedy výši odškodnění lze stanovit rozdílem mezi obvyklou cenou bezprostředně před poškozením a po poškození. Výše náhrady škody na věci se proto odvozuje od ceny věci, což je podle § 492 odst. 1 o. z. hodnota věci vyjádřená v penězích; ta se zásadně určuje jako cena obvyklá. Cena obvyklá ve smyslu § 2969 odst. 1 o. z. pak představuje cenu, za kterou lze v daném místě a čase a za obvyklých obchodních podmínek pořídit náhradní věc stejných kvalit, přičemž takto stanovená cena je v prostředí státem neregulovaného hospodářství cenou tržní, ovlivněnou nabídkou a poptávkou na trhu (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 861/2018, ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017, publikovaný pod č. 8/2019 Sb. rozh. obč., obdobně též usnesení ze dne 25. 7. 2019, sp. zn. 25 Cdo 1637/2019, nebo rozsudek ze dne 16. 5. 2022, sp. zn. 25 Cdo 2651/2021).

11. Jak vyplývá z uvedeného výkladu, připadají v úvahu dva způsoby peněžní náhrady škody na věci, a to stanovené buď rozdílem obvyklé ceny věci před poškozením a po poškození, anebo ve výši nákladů potřebných k uvedení věci do stavu před poškozením, nejsou-li však takové náklady zjevně nepřiměřené obvyklé ceně věci před poškozením (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. 25 Cdo 2062/2016). Není-li uvedení věci do původního stavu možné, protože věc je zcela zničena, ztracena, poškozena natolik, že by její obnovení znamenalo vytvoření nové věci, ani případnou opravou by nebyla obnovena její funkce, anebo by náklady na opravu převýšily obvyklou cenu věci před poškozením, je jediným možným způsobem určení výše škody rozdílem mezi cenou obvyklou před poškozením a po něm (obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3074/2010). Nová právní úprava dává přednost nahrazení škody uvedením do předešlého stavu (§ 2951 odst. 1 o. z.), jež se však uplatní tehdy, je-li to možné, což znamená nejen možnost faktickou, právní, ale též možnost hospodářskou, tj. splnění podmínky smysluplnosti opravy věci při současném přihlédnutí k poměrům poškozeného a jeho zájmu na zachování neporušitelnosti vlastnictví konkrétní věci, přičemž obecně lze považovat za přípustné zhruba 30% překročení celkové obvyklé ceny poškozené věci (v podrobnostech srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2022, sp. zn. 25 Cdo 2651/2021, publikovaný pod č. 28/2023 Sb. rozh. obč.).

12. Žalobci jsou vlastníky pozemku, jehož součástí (§ 505 o. z., § 507 o. z.) byly i vzrostlé stromy (břízy), které žalovaný pokácel a které mohly mít vliv na jeho hodnotu. Pokácením stromů a přisvojením si dřeva z nich žalovaný neoprávněně zasáhl do vlastnického (absolutního) práva žalobců a způsobil jim tím škodu, na jejíž náhradu mají právo. Škodu vzniklou pokácením vzrostlých stromů nelze nahradit uvedením do původního stavu, neboť vzhledem k dlouhodobosti růstu a možnému odlišnému vývoji tohoto typu porostů nelze v přiměřené době dosáhnout téhož stavu a obnovení funkce jako před škodní událostí (faktická nemožnost uvedení v předešlý stav). Není-li naturální restituce možná a poškození žalobci navíc zvolili způsob náhrady škody v penězích (což je škůdce povinen respektovat i v případě možného uvedení v předešlý stav – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2023, sp. zn. 23 Cdo 1820/2022), je třeba určit výši škody rozdílem mezi obvyklou cenou věci (pozemku, jehož byly stromy součástí) před poškozením a po něm. Jinak řečeno, skutečná škoda způsobená pokácením stromů (nejedná-li se o porost, na nějž dopadá speciální zákonná úprava, např. zákon č. 289/1995 Sb., o lesích) představuje rozdíl mezi v době vzniku škody obvyklou cenou nemovitosti (pozemku), jehož součástí stromy byly, a cenou pozemku po jejich odstranění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. 25 Cdo 533/2022). Pro úplnost dovolací soud podotýká, že v případě, kdy si škůdce přivlastní i dřevo z protiprávně pokácených stromů, vzniká poškozeným škoda i ve výši obvyklé ceny takto získaného dřeva (tato náhrada byla žalobcům v posuzované věci již přiznána, stejně jako škoda spočívající v poškození plotu žalobců při kácení).

13. Z uvedeného je zřejmé, že se odvolací soud při právním posouzení věci odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu, pokud skutečnou škodu způsobenou protiprávním pokácením stromů spatřoval pouze v hodnotě dřeva z těchto stromů, které si žalovaný ponechal. Dovolací důvod je tak naplněn.

14. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

15. Žalobci v žalobě uváděli, že jsou vlastníky pokácených stromů a tím, že jim žalovaný dřevo odňal, jim způsobil škodu, přičemž však škodu dokládali oceněním stromů podle metodiky Agentury ochrany přírody a krajiny, která zohledňuje řadu faktorů, které s hodnotou pokáceného dřeva nesouvisí. V tom byla žaloba vnitřně rozporná. Tento rozpor byl však odstraněn již podáním žalobců ze dne 1. 11. 2021 (č. l. 222 spisu), v němž uvedli, že požadují

náhradu ve výši skutečné škody, jež odpovídá hodnotě stromů před pokácením, vzniklá škoda tak nemůže být nahrazena pouze hodnotou dřeva z pokácených stromů, které si přisvojil žalovaný, a poukazovali na to, že je třeba zohlednit budoucí náklady na obnovu funkce pokácených stromů. Byť odkazovali na náklady spojené s budoucí úpravou svého pozemku, je nepochybné, že požadovali nejen náhradu za žalovaným odcizené dřevo, ale i náhradu, kterou utrpěli samotným pokácením stromů v jejich vlastnictví. V takovém případě měl soud řešit právní otázku, zda jim náhrada náleží či nikoli, a dospěl-li by k závěru, že náhradu požadované škody nelze přiznat podle doloženého ocenění, měl žalobce o tom podle § 118a odst. 3 o. s. ř. poučit, což se nestalo. Požadavek na náhradu skutečné škody, jež nespočívá pouze v hodnotě dřeva, pak byl žalobci znovu uveden v podání ze dne 30. 5. 2022 (č. l. 246), kde tvrdí, že mají právo na náhradu škody ve výši součtu nákladů na vysázení nových stromů a ceny palivového dřeva, avšak zmiňují i to, že došlo k poškození jejich pozemku, a tím i snížení hodnoty této nemovité věci. Z obsahu tohoto podání pak rovněž vyplývá, že svou žalobu částečně omezují. Soud prvního stupně toto podání (nesprávně) posoudil jako změnu žaloby a na jednání konaném dne 30. 8. 2022 ji pravomocně zamítl (aniž se zabýval tím, zda žalobci svým podáním žalobu omezili).

16. V následně podaném odvolání proti zamítavému výroku rozsudku soudu prvního stupně odvolací soud námítku žalobců, že se soud měl zabývat ustanovením § 2969 odst. 1 o. z. a vycházet při určení výše škody z obvyklé ceny věci v době jejího poškození, odmítl s tím, že žalobou požadovali pouze náhradu za dřevo, které si žalovaný ponechal, a jiné odškodnění nepožadovali (bod 24 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu). V bodě 25 svého rozhodnutí pak odvolací soud uvedl, že žalobci navrhli změnu žaloby, přičemž tento návrh soud prvního stupně zamítl, neboť žalobci jej uplatnili až po koncentraci řízení a výsledky dosavadního řízení tak nemohly být podkladem pro řízení o změněném návrhu, pokud dosavadní dokazování směřovalo k prokázání vzniku škody na samotné dřevní hmotě a její výši, nikoliv k oprávněnosti a výši budoucích nákladů. Povinnost vyzvat účastníka řízení k doplnění tvrzení ve smyslu § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř. je nicméně vystavěna na objektivním principu. Měl-li soud tuto povinnost ve vztahu k žalobci, pak jej nastalá koncentrace řízení nemohla této povinnosti zbavit, a žalobcům nemohla nastalá koncentrace řízení bránit v doplnění tvrzení na základě takového poučení (k tomu viz § 118b odst. 1 věta poslední o. s. ř.). Je nepochybné, že s námítkou žalobců se odvolací soud nevypořádal a zcela pominul žalobou uplatněný nárok žalobců na náhradu skutečné škody, jež odpovídá hodnotě stromů před pokácením, čímž řízení zatížil vadou, k níž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti a jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

17. Z uvedených důvodů považoval dovolací soud rozsudek odvolacího soudu za nesprávný, a proto jej ve výroku uvedeném rozsahu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí také na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. v uvedeném rozsahu také tento rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Směřovalo-li dovolání proti výroku II, pokud jím byl potvrzen výrok IV rozsudku soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o vrácení zálohy na náklady důkazu, dovolací soud je podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl, neboť ohledně vrácení zálohy neobsahuje dovolání jakékoliv námítky, a nesplňuje tak náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř.

18. Na soudu prvního stupně (po upřesnění, zda žalobci podáním ze dne 30. 5. 2022 omezili žalobu či nikoli) nyní bude, aby se zabýval požadavkem žalobců na náhradu škody spočívající ve znehodnocení pozemku a v této souvislosti žalobce poučil podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř.

19. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

20. O náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení dovolacího rozhodne soud v novém rozhodnutí o věci (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 27. 11. 2024

JUDr. Hana Tichá
předsedkyně senátu